

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента

Лісового Вадима Анатолійовича

на дисертацію **Чжен Ланьюе**

на тему «**Формування художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки**»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами.

У ХХІ столітті освітня парадигма відходить від традиційної трансляції знань, акцентуючи увагу на формуванні цілісної, творчо активної та емоційно зрілої особистості. Така трансформація підходів сприяє посиленню інтересу до вивчення емоційних феноменів як визначального чинника професійного становлення людини. У цьому контексті особливого значення набуває пошук нових освітніх стратегій, котрі поєднують когнітивний й емоційний розвиток та сприяють формуванню здатності до смислотворення. Це відповідає потребам освітнього середовища, орієнтованого на гуманізацію й творчу самореалізацію особистості.

Актуальність представленої до захисту дисертації ми вважаємо беззаперечною в сучасних умовах. *По-перше*, попри значну кількість наукових досліджень, присвячених даній проблематиці, категорія художньо-виконавської емотивності як інтегральної здатності до емоційно забарвленого висловлювання, осмисленого внутрішнього вираження та інтерпретації музичного твору ще не стала об'єктом комплексного наукового аналізу в рамках музично-педагогічного дискурсу. *По-друге*, поглиблене вивчення проблеми формування художньо-виконавської емотивності є необхідним у зв'язку з наявністю суперечностей, зокрема, між зростаючою роллю емоційно-комунікативних ресурсів особистості в умовах динамічних соціокультурних трансформацій сучасного світу та недостатньою увагою освітніх систем до розвитку емотивного потенціалу як важливої складової професійної підготовки фахівців гуманітарного й мистецького профілю; між визнанням у теорії мистецької освіти емоційно-художнього компонента як важливої умови формування творчої особистості та відсутністю цілісних концептуальних і методичних підходів до педагогічного формування художньо-виконавської емотивності майбутніх фахівців; між

високим художньо-виховним потенціалом фортепіанного виконавства як базової складової професійної підготовки музиканта та обмеженістю практичних механізмів і науково-методичного забезпечення, спрямованих на цілеспрямований розвиток художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» і становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (державний реєстраційний номер: 0120U002017). Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Протоколом № 4 від 26.10.2023 р.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна.

Дисертаційна робота має чітку логічну структуру, яка наповнена відповідним змістом. Авторка обґрунтовано та коректно визначила мету, об'єкт, предмет дослідження, чітко сформулювала завдання та методи дослідження. Представлено наукову базу дослідження, наведено інформацію про апробацію результатів дослідження, публікації автора і структуру дисертації.

Аналіз дисертаційного дослідження Чжен Ланьюе засвідчує, що воно має *наукову новизну та теоретичну значущість*. Авторкою здійснено дослідження емотивності в проєкції музичного мистецтва і мистецької освіти як багатовимірного феномену; визначено сутність художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в контексті фортепіанної підготовки як інтегральної особистісно-професійної якості; обґрунтовано компонентну структуру досліджуваного феномену, у якій виокремлено взаємодоповнюючі складові, зокрема, образно-резонансний, інтерпретаційно-суб'єктний, комунікативно-репрезентаційний, рефлексивно-методичний компоненти; обґрунтовано комплекс теоретико-методологічних підходів і принципів формування художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки. Представлено методiku формування художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти на основі спеціально розробленої низки педагогічних умов; впроваджено методи формування художньо-виконавської емотивності і методи діагностики сформованості художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти.

Також авторкою уточнено сутність понять «емоційність» та «емотивність», розкрита їх спільність та відмінність в контексті музично-виконавської діяльності здобувачів вищої освіти, емотивні властивості художнього тексту, емоційні аспекти фортепіанного виконавства і фортепіанної підготовки. Це посприяло подальшому розвитку методичних засад фортепіанної підготовки та інтерпретаційної практики здобувачів вищої мистецько-педагогічної та мистецької освіти.

Варто відмітити *практичне значення* дослідження, яке полягає у можливості використання розробленого критеріального апарату щодо визначення рівнів сформованості художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти, можливості впровадження елементів авторської методики формування художньо-виконавської емотивності у процес фортепіанної підготовки здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями; упровадженні теоретичних і експериментальних напрацювань, викладених в дисертації, в освітній процес, як підґрунтя для розробки навчальних-методичного забезпечення дисциплін фортепіанної підготовки. Матеріали роботи можуть бути використані у науково-дослідницькій діяльності здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) і третім (освітньо-науковим) рівнями, а також для організації практик і просвітницьких заходів.

3. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Дисертація Чжен Ланьюе складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу і загальних висновків, списку використаних джерел, що містить 279 найменувань (з них 59 іноземними мовами). Загальний обсяг тексту дисертації 242 сторінки, з них – 176 сторінок основного тексту. Робота містить 10 таблиць і 3 рисунки, що разом з додатками становить 18 сторінок.

Анотація дисертації укладена відповідно до чинних вимог, відповідає змісту та структурі роботи, і дає чітке уявлення про особливості та хід проведеного дослідження, а також про його результати.

У *вступі* авторкою обґрунтовано актуальність теми, обраної для наукового пошуку, її мету та завдання, об'єкт і предмет дослідження; представлено теоретико-методологічну базу, окреслено комплекс методів для розв'язання поставлених завдань, обґрунтовано наукову новизну й практичне значення отриманих результатів; відображено відомості про апробацію і впровадження результатів дослідження та їх висвітлення у наукових публікаціях.

У першому розділі роботи дисертанткою визначені основні поняття та методологічні положення роботи, уточнено термінологічний апарат. Здійснено категоріальний аналіз головного робочого поняття дослідження, а саме – «емотивності» у міждисциплінарному науковому дискурсі. Аналізом охоплені численні праці українських та зарубіжних науковців у галузях філології, психології, психолінгвістики. Поняття «емотивність» трактується дисертанткою широко і багатогранно, як інтегральна текстово-дискурсивна категорія, що позначає здатність мови спеціальними засобами кодувати, транслювати й модулювати емоційний досвід суб'єкта комунікації. Авторка узагальнює наукове визначення емотивності як семантико-прагматичну властивість мовлення, яка через систему лексичних, синтаксичних, інтонаційних і композиційних ресурсів забезпечує вербальну реалізацію емоційної оцінки, інтенції та афективного впливу. Дисертантка підкреслює, що під емотивністю розглядається здатність автора художнього висловлювання (комуніканта) цілеспрямовано обирати засоби емотивного впливу задля досягнення своєї прагматичної художньої мети; у контексті музичного виконавства вона постає як механізм перетворення емоції на художньо виразний сенс, що забезпечує інтерпретаційну глибину та комунікативну переконливість виконавської дії.

Важливим є те, що авторкою зроблений наголос на суттєвих відмінностях між поняттями «емотивність» та «емоційність»: так, емоційність відображає безпосередню чуттєву реактивність, натомість, емотивність має інтегрований характер, охоплюючи процеси когнітивного опосередкування, оцінювання й вербалізації емоційного досвіду. На відміну від емоційності, яка є спонтанною індивідуально-психологічною властивістю, «емотивність є свідомо керованою здатністю до організації мовлення: емоції тут не просто «виливаються», а цілеспрямовано структуруються й стилістично опрацьовуються» (с. 61).

У першому розділі дисертації також окреслено сутність, зміст і компонентну структуру художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки. Йдучи від розуміння універсальності музики як засобу міжособистісного та внутрішнього діалогу, що поєднує емоційні й когнітивні процеси, авторка наголошує на тому, що ефективне формування емотивності майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва та мистецької освіти потребує створення методологічно виваженої освітньої стратегії, здатної подолати суперечності між високою художньо-професійною значущістю цієї якості та недостатнім рівнем її цілеспрямованого розвитку у традиційній системі фортепіанної підготовки.

Цілком природно, що авторка дисертації приділяє значну увагу аналізу фортепіанної підготовки здобувачів вищої мистецької освіти, що дозволяє визначити додаткові теоретичні основи, важливі для розкриття художньо-виконавської емоційності студентів. Фортепіанна підготовка розглядається як складний багатогранний процес, що об'єднує виконавську майстерність, культуру інтерпретації та педагогічну компетентність, і є, на думку авторки універсальною основою виконавської підготовки здобувачів вищої мистецької та мистецької педагогічної освіти. Досить важливою для подальшого дослідження є теза про те, що «концептуальною основою фортепіанної підготовки є поєднання мистецтвознавчого та педагогічного підходів, що дає змогу осмислювати художній образ як культурно-історичний феномен і водночас навчальний інструмент» (с.77).

На підставі ґрунтовного вивчення міждисциплінарного наукового дискурсу з проблеми емотивності, а також системного аналізу теоретико-методологічних засад фортепіанної підготовки здобувачів вищої мистецької освіти дисертантка визначає дефініцію поняття «художньо-виконавська емотивність здобувачів вищої освіти в контексті фортепіанної підготовки»: це «інтегральна особистісно-професійна якість, яка забезпечує цілеспрямовану трансформацію внутрішнього емоційного досвіду і переживань в інтонаційно-звукову та вербальну форму, мобілізуючи техніко-апаратні, інтонаційно-сміслові, комунікативні й художньо-вербальні ресурси музиканта задля глибокої інтерпретації музичного тексту, комунікації з аудиторією та ефективного педагогічного впливу (с. 88-89). Також окреслено компонентну структуру досліджуваного феномену. Вона передбачає виокремлення чотирьох взаємопов'язаних компонентів: образно-резонансного, інтерпретаційно-суб'єктного, комунікативно-репрезентаційного і рефлексивно-методичного.

У *другому розділі* роботи дисертантка теоретично обґрунтовує методичні засади формування художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки. Чітко окреслені наукові підходи та принципи, які створюють цілісну методологічну основу педагогічного процесу: екзистенційно-феноменологічний, компетентнісний, полікомунікативний, рефлексивно-евристичний. Викладені принципи формування художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки, зокрема: орієнтації на автентичне емоційно-образне переживання музики; функціонально-сміислової інтеграції технічного, інтерпретаційного і комунікативного рівнів фортепіанної підготовки; системного накопичення досвіду багатоканальної художньої комунікації; цілеспрямованого пошуку

особистісно іманентних художньо-емотивних наративів. Окремо розглянутий герменевтичний принцип, який виступає стрижневим методологічним орієнтиром у вимірі всіх перелічених наукових підходів.

Авторкою запропоновано комплекс педагогічних умов, які забезпечують формування художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки. Ними, зокрема, є: стимулювання особистісно-мотиваційного ставлення до автентичного емоційно-образного переживання музики, проектування індивідуальних художньо-інтерпретаційних алгоритмів як прояв авторської смислотворчості і суб'єктної позиції здобувача, створення творчо-полікомунікативного мистецько-освітнього середовища, систематизація методичної діяльності шляхом перетворення виконавського та інтерпретаційно-емоційного досвіду на педагогічно-просвітницькі моделі. Дисертантка цілком справедливо вважає, що сукупна реалізація цих умов створює структурований, поетапний процес становлення художньо-виконавської емотивності здобувачів у контексті фортепіанної підготовки.

Третій розділ роботи присвячений опису процесу та результатів експериментальної перевірки методики формування художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки. Авторкою визначено 4 критерії сформованості художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки – емоційно-естетичний, концептуально-особистісний, творчо-експресивний, аналітично-едукативний, відповідні їм показники, а також рівні сформованості художньо-виконавської емотивності (творчо-інтегративний (високий), частково-пошуковий (середній), репродуктивно-фрагментарний (низький)). Компоненти, критерії та показники сформованості художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти наочно представлені у зведеній таблиці 3.1 (с. 153).

Дисертанткою чітко описано специфіку організації та хід формувального експерименту, який складався з чотирьох послідовних етапів – орієнтаційно-едукативного, інноваційно-аккумулятивного, проєктно-творчого, узагальнюючо-смыслового, і був спрямований на формування всіх компонентів емотивності. Відзначимо багатогранність форм і методів експериментальної роботи, творчий підхід дисертантки до укладання методики формувального експерименту. Так, було розроблено і використано на кожному етапі формувального експерименту нестандартні методи роботи, зокрема, інформаційного тренінгу, емоційно-резонансних асоціацій, індивідуального рефлексивного смислотворення, імпровізаційної та варіативної інтерпретації, інтерпретаційного колажування, проєктування інтерпретаційної мапи, емоційно-драматургічної реконструкції,

ансамблевих інтерпретаційних нарисів і метод художньо-просвітницьких проєктів, презентації художньо-інтерпретаційних наративів, відеорефлексії та самоаналізу, зворотного зв'язку, ведення методичного щоденника. Ці методи цілком можна вважати вагомим внеском дисертантки у розв'язання проблеми дослідження, розробкою цікавого, неординарного навчально-методичного забезпечення, яке в майбутньому доцільно було би видати окремим навчально-методичним посібником.

Кількісна обробка експериментальних даних свідчить про досконале володіння авторкою методами математичної статистики і наочно проілюстрована за допомогою таблиць і діаграм, які детально описані в тексті роботи. Висновки до розділів та загальні висновки до роботи сформульовані чітко і змістовно, у них відображені основні положення дослідження та отримані дисертанткою результати роботи. У додатках до роботи представлено зразки опитувальників та тестових методик, результати обробки експериментальних даних, зокрема, порівняльні таблиці констатувального та формувального етапів експерименту.

4. Повнота викладу в опублікованих працях.

Основні положення, результати і висновки дисертаційного дослідження висвітлено у 7 науково-методичних публікаціях автора, з яких 2 у співавторстві, 3 – у фахових наукових виданнях України, 4 – апробаційного характеру.

5. Зауваження щодо змісту дисертації та висновок щодо її відповідності встановленим вимогам.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Чжен Ланьюе загалом, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та пропозиції:

1. На нашу думку, спостерігається деяке перенасичення теоретичним матеріалом першого розділу роботи. Водночас, констатуємо, що, вочевидь, це пов'язано з прагненням дисертантки якомога ширше охопити багатоаспектність проблеми дослідження, її міждисциплінарний зміст (робота виконана на «стику» педагогіки, філології, психолінгвістики, мистецтвознавства), тому дане зауваження не повинно розглядатися у негативному ключі.

2. На наш погляд, не варто було наводити детальне тлумачення поняття «констатувальний експеримент» на початку третього розділу роботи (с.144-145), оскільки ці дані є загальновідомими, і, за потреби, формулювання призначення цього етапу роботи можна подати більш лаконічно.

3. Доцільним було би представлення у додатках до роботи стислого фотозвіту з проведених експериментальних заходів. Також, оскільки на експериментальному етапі застосовувалися методи, які передбачали відеозапис,

наприклад, метод відеорефлексії та самоаналізу, можливим було би проілюструвати його зразком відеофрагменту (з посиланням через QR-код) і відповідного письмового супроводу. Сказане стосується також ведення методичного щоденника, фрагмент якого можна було би продемонструвати (с.186). На наш погляд, представлення наочних матеріалів більш би яскраво передало атмосферу роботи, специфіку реагування студентів на поставлені перед ними завдання тощо.

4. У тексті роботи подекуди зустрічаються незначні технічні помилки, які не погіршують загального враження від проведеної роботи.

Проте, вважаємо, що висловлені зауваження та побажання можна розглядати в полемічно-дискусійному плані, вони не знижують загальної цінності роботи і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Враховуючи актуальність досліджуваної проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їх теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертація на тему «Формування художньо-виконавської емотивності здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки», є самостійним завершеним науковим дослідженням, у результаті якого розв'язана актуальна наукова проблема і отримані нові науково обґрунтовані результати. Робота відповідає чинним вимогам п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року. Це дає підстави для присудження Чжен Ланьюе наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри музики

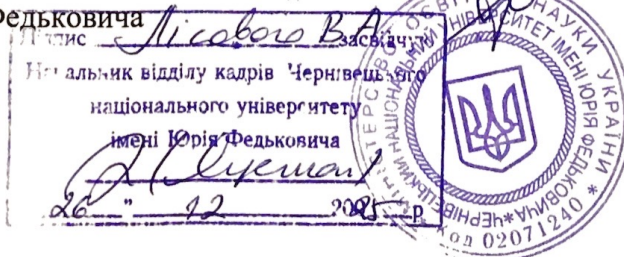
факультету педагогіки, психології

та соціальної роботи

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Лісовий В.А.
Головний відділ кадрів Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича

Лісовий В.А.